

На данашњи дан 1453. године, после дуге опсаде Турци су освојили Константинопољ (Цариград), што је био коначни крај Византије. У крвавој тродневној оргији Турци су потом побили све браниоце, укључујући последњег византијског владара Константина XI Палеолога, сина цара Манојла II и царице Јелене, чији је отац био српски велможа Константин Драгаш.

Данас је петак, 29. мај 2026. године.

1176 - Војска удружених италијанских градова Ломбардијске лиге нанела је у бици код Лењана одлучујући пораз трупама немачког цара Фридриха I Барбаросе, који се после пораза покајнички измирио с папом и преузео вођство Трећег крсташког рата.

1500 - Португалски морепловац Бартоломео Дијас утопио се у близини Рта Добре Наде на крајњем југу Африке, који је он и открио 1486. прозвавши га рт Олуја, пошто је његова експедиција на том месту тада доживела велико невреме. Исте воде биле су, за њега, кобне четири године доцније, пошто је експедицију од 13 бродова, коју је предводио с Педром Алверешом Кабралом, на путу ка Индији, тада задесило олујно невреме. Преостали бродови су се тада запутили ка западу и Кабрал је открио Бразил, прогласивши га поседом Португалске круне.

1630 - Рођен је енглески краљ Чарлс II Стјуарт, син Чарлса I погубљеног у грађанском рату 1649. Постао је владар 1660. након укидања републике успостављене 1653. страховладом Оливера Кромвела. Ступајући на престо обавезао се на поштовање права Парламента као и личних слобода грађана. Странка виговаца (либерали) и Парламент су га је 1679. приморали да потпише "Хабеас Цорпус Акт" којим су озакоњене извесне грађанске слободе, а грађани заштићени од незаконитог хапшења и утамничења.

1807 - Турског султана Селима III, који је на престо дошао 1789, слабог владара коме није успевало да изађе на крај са самовољом јаничара у Београдском и Видинском пашалуку, оборио је Мустафа IV.

1875 - Рођен је српски писац Светозар Ђоровић, један од интелектуалних првака босанскохерцеговачких Срба у време аустроугарске окупације. С Алексом Шантићем и Јованом Дучићем покренуо је у Мостару 1896. лист "Зора". Током Првог светског рата интерниран је у тешким условима од чега неизлечиво оболео. У приповеткама, драмама и романима описивао је живот у родној Херцеговини, непосредним стилем, живописно и с лакоћом. Дела: романи "Стојан Мутикаша", "Женидба Пере Карантана", "Мајчина Султанија", збирке приповедака "У часовима одмора", "Моји познаници", "Брђани", драме "Зулумћар", "Он", "Адам-бег", "Ајша".

1879 - Рођен је српски писац Коста Абрашевић. Политички ангажован песник. Његови уметнички недорађени стихови, што ваља приписати чињеници да је стварао изузетно млад, умро је у 19. години, прожети су емпатијом према социјално обесправљенима. Песме: "Звижди ветре", "Свет је нама отаџбина", "Братство", "Црвена".

1894 - Рођен је амерички филмски режисер аустријског порекла Џозеф фон Штернберг, визуелни перфекциониста, мајстор осветљења и контраста. Поћеднако је упечатљив у епским сценама и у крупним плановима изразите пластичности и сензибилитета, што је

умногоме резултат сјајне сарадње с глумицом Марлен Дитрих. Филмови: "Подземље", "Плави анђео", "Мароко", "Једна америчка трагедија", "Шангај експрес", "Плава венера", "Црвена краљица", "Ђаво је жена", "Шангајско подземље", "Макао".

1910 - Умро је руски композитор, пијаниста и диригент Милиј Алексијевич Балакирјев, покретач и идејни вођа композиторске групе, по њему назване Балакирјевљев кружоок или "Велика петорица". Групу су сачињавали још Цезар Кјуј, Модест Мусоргски, Николај Римски-Корсаков и Александар Бородин. Надовезујући се на руског композитора Михаила Глинку, изградио је мужички стил на елементима фолклора, првенствено руског и оријенталног. Дела: симфонијске поеме "Русија", "Тамара", музика за "Краља Лира", клавирске композиције, укључујући фантазију "Исламеј".

1914 - У судару путничког брода "Царица Ирске" и норвешког теретњака "Сторстат" на реци Сент Лоренс у Канади погинуло је најмање 1.012 особа.

1917 - Српски писац Владислав Петковић Дис, један од најталентованијих песника српске књижевности, утопио се у Јонском мору код Крфа пошто је брод на којем се налазио торпедовала немачка подморница. После завршене гимназије био је учитељ у селу Прлити, потом царински чиновник у Београду. С писцем Симом Пандуровићем, једним од оснивача српске модерне, уређивао је часопис "Књижевна недеља". У Првом светском рату повукао се са српском војском преко Албаније, после чега одлази у Француску. Његова лирика је самосвојна, веома сензибилна, музикална у ритму и емоцијама, окренута унутрашњем животу, маштању и халуцинацијама, песимистична. Његова песма "Можда спава" спада у најизразитија лирска остварења симболизма у српској поезији. Дела: збирке песама "Утопљене душе", "Ми чекамо цара".

1917 - Рођен је амерички државник Џон Фицџералд Кенеди, који је 1960. у 43. години живота постао најмлађи шеф државе у историји САД. У Другом светском рату служио је у морнарици, а потом кратко био новинар. У Конгрес је изабран 1947, а 1952. постаје сенатор. За председника САД изабран је као кандидат Демократске странке. Убијен је у Даласу 22. новембра 1963. Као атентатор званично је означен Ли Освалд који је под сумњивим околностима и сам убијен два дана потом у полицијској станици у Даласу. Његова смрт и данас је предмет различитих тумачења.

1919 - У јеку грађанског рата у Русији, Британија, Француска, САД и Италија признале су владу царског генерала Александра Колчака, предводника "белогардејаца", који су у

почетку, уз подршку западних сила, имали знатне успехе против слабије наоружане Црвене армије. Његове јединице су разбијене у јануару 1920, а он је ухапшен на железничкој станици у Иркутску и убрзо стрељан.

1923 - Рођен је српски позоришни, филмски и ТВ глумац Милутин Мића Татић. Посебно је упамћен као јунак ТВ серије за децу "На слово, на слово", као и по гласу позајмљеном Пери детлићу, Попају, патку Дачи. Најмлађе слушаоце Радио Београда годинама је будио емисијом "Добро јутро, децо".

1942 - Умро је амерички филмски и позоришни глумац Џон Баримор, познат по улогама љубавника у доба немог филма. Филмови: "Ромео и Јулија", "Др Џекил и мистер Хајд", "Распућин и царица", "Марија Антоанета".

1953 - Новозеланђанин Едмунд Хилари и Непалац Намгјал Вангди, познат као Тензинг Норгај, постали су први људи који су освојили "кров света" Монт Еверест, 8.848 метара висок врх планинског масива Хималаји.

1966 - Будистичка калуђерица спалила се у вијетнамском граду Хуе у знак протеста против проамеричке марионетске војне владе Јужног Вијетнама.

1972 - Генерални секретар Централног комитета Комунистичке партије и председник Президијума Врховног Совјета Совјетског Савеза Леонид Брежњев и председник САД Ричард Никсон потписали су у Москви документ под називом "Основа за међусобне односе Совјетског Савеза и САД" којим је отворена ера бољих односа двеју тадашњих велесила.

1978 - Шеф кинеске дипломатије Хуанг Хуа означио је у Уједињеним нацијама Совјетски Савез као најопаснији извор избијања новог светског рата.

1979 - Умрла је америчка филмска глумица канадског порекла Мери Пикфорд, звезда немог филма. С Чарлијем Чаплином, Дагласом Фербанксом и Дејвидом Грифитом основала је 1919. филмску компанију "Јунајтед Артист Корпорација". Филмови: "Добри

мали ђаво", "Девојка од јуче", "Једна мала богата девојка", "Полијана", "Мали лорд Фонтелрој", "Гаучо", "Кокета".

1985 - На стадиону "Хејсел" у Бриселу у нередима пред финални меч европског Купа шампиона између италијанског првака "Јувентуса" и енглеског "Ливерпула" погинуло је 39 и повређено више од 400 људи, углавном италијанских навијача.

1989 - Јапански суд одлучио је да лекари у Јапану нису дужни да пацијентима оболелим од рака саопште истину.

1990 - За првог председника Русије изабран је Борис Јељцин.

1994 - У избеглиштву у Чилеу умро је бивши источњемачки лидер Ерих Хонекер, од 1976. до 1989. председник Немачке Демократске Републике, кад је оборен с власти на таласу масовних антирежимских протеста. Као члан Комунистичке партије Немачке, ухапшен је од стране нациста 1935. и у концентрационим логорима био је до 1945. У Политбиро владајуће Јединствене социјалистичке партије Немачке (комунисти) изабран је 1958, први секретар постао је 1971. а генерални секретар 1976. Изградио је 1961. Берлински зид, симбол "хладног рата".

1997 - Лоран Кабила преузео је дужност председника Демократске Републике Конго (бивши Заир), 12 дана пошто су његове снаге поразиле у седмомесечном грађанском рату армију лојалну диктатору Мобутуу Сесе Секу.

1999 - Амерички "Дискавери" постао је први "спејс шатл" који је пристао на Међународну космичку станицу.

2002 - Одлазећи председник Малија Алфа Омар Конаре помиловао је бившег диктатора те афричке земље Мусу Траореа и његову супругу Маријам, ухапшене после Траореовог збацивања с власти 1991.

2005 - Француски гласачи одбацили су на референдуму Предлог Устава Европске уније.

2014 - Русија, Казахстан и Белорусија оформили су Евроазијску унију. Споразумом о формирању Евроазијске уније, потписаним у Астани у Казахстану, гарантован је слободан транзит роба, услуга, капитала и радне снаге, као и међусобна координација с намером да се додатно продубе блиски односи тих земаља.

2015 - Сједињене Америчке Државе уклониле су Кубу са "црне листе" на којој се налазе земље осумњичене за спонзорисање тероризма.

(РТВ)